

Zdeněk Pošíval

Satanovy chvilě

EPOCHA

Zdeněk Pošíval

Satanovy chvíle

Příběh o zločinu, lásce a snech
na konci XVII. věku

NAKLADATELSTVÍ EPOCHA

Copyright © Zdeněk Pošíval, 2010
Cover © Josef Kroupa, 2010
Czech Edition © Nakladatelství Epoque s. r. o., 2010, 2016

ISBN 978-80-7557-315-5 (pdf)

*Veškerá podobnost postav
s kdysi žijícími osobami
je úmyslná,
právě tak i místa děje
odpovídají skutečnosti.*

*Mnozí aktéři románu opravdu žili
a mají v díle svá pravá jména.*

*Osoby se jmény vymyšlenými
nebo pozměněnými
jsou ty,*

*za něž by potomci mohli pociťovat stud
nebo neoprávněnou pýchu.*

Příběh je ovšem fikce.

Kapitola první

Palouk

Doufal jsem, že mi dají konečně pokoj. Hrklo však ve mně pořádně, i srdce se mi rozbušilo, když se na hrázi rybníka u našeho domu objevil jezdec a já v něm rozpoznal posluhu pelhřimovského purkmistra. Bylo nabíledni, že si nepřijel pro rybu. Poslední kád' z podzimního výlovu odvezli rybáři do města ani ne před týdnem. Do naší samoty ho přivedlo cosi jiného.

Pes se štěkotem zaútočil na kopyta poslova valacha. „Lehni, Reku, přestaň,“ odehnal jsem ho, „jinak tě přivážu k boudě a budeš kňučet!“

Posel přitáhl koni udidlo a smekl klobouk. „Pozdrav Pán Bůh, zemane!“

„Dejž to Pán,“ odpověděl jsem navenek pokojně, byť mě dost zneklidňovalo tušení čehosi neobvyklého, „a neoslovuj mě jako zemanana.“

„A jakpak vám mám říkat?“

„Oslovuj mě jménem.“

Posel se zašklebil. „Račte prominout, pane Jožíku Bukovský z Bukova, rovněž z Radňova, vážený mistře rybničního hájenství,“ drbal se na bambulovitém nose a tomu oslovení se zprvu pohihňával, ale pak náhle zvažněl, „neřku-li, že jméno i původ po tvrzi máte dlouhý jako vousy Metuzalémovy, pro slušný oslovení strašlivě obtížný, zůstanete pro mne, jako je Pán Bůh nade mnou, nadosmrti zemanem.“

„Jdi mi někam, mému zemanství odzvonilo.“

Zavrtěl šedovlasou hlavou. „Ba ne, zemane, kdo si pamatuje, kterak jste přišel po smrti otce o dědičný statky na Bukově, poněvadž vaše macecha si našla jinýho mužskýho,“ zvažněl a pozvedl karatelsky ukazovák, „pak se s vaším pechem lehko nesmíří.“

„Já se smířil, k zemanům se nepočítám. Neseš mi psaní?“

„Nikoliv, zemane,“ soukal se ze sedla, „nesu v hubě pouhej vzkaz.“

V posledních letech se mi podařilo doručit katovi do věznice několik lotrů. A to patrně přivedlo městskou radu k přesvědčení, že bych byl mnohem lepším quaesitorem¹ než rybničním hajným. Konšelé mi už pár let nabízejí dobře placené místo zástupce

¹ Quaesitor (lat.) – vyšetřovatel

městského rychtáře, dokonce s obecním domkem přímo ve městě. Zaručuji se, že mé jmenování uvítá i krajský hejtman.

Jenomže mně se nechce opustit samotu v údolí pod Radňovem. Raději se věnuji vodám panství královského města. Vyžaduje to odhánění lačných vyder, nenasytých volavek i drzých pytláků od svěřených rybníků; není to nic tak úmorného jako řešení nepřístupnosti nemravného kolotání městského života. Krvavé hony na zlosyny mě nelákají. Nabídce jsem se ubránil, ač mě ujišťují, že nejenom chalupa radňovské hájenky, ale i pole, stáj, zahrada, ohrady, louky a pocho-pitelně koně, dobytek a drůbež zůstanou v držení mé rodiny. Konšelé tvrdí, že se o to všechno může postarat náš dospělý syn Jaromír, jenž by tím pádem nemusel rukovat na vojnu, a dokonce, bude-li chtít, smí se i oženit.

„To je sice pěkné, ctění páni,“ bráním se konšelům, „přesídlím-li ale do města se ženou i bezbrannými dětmi, zůstane v hájence starší syn úplně sám. Opuštěná duše veškerou práci nezastane.“

Prozatím to uznávají.

Málem jsem na nabídku zapomněl, ale připomněl mi ji sen, jenž se mi noční vidinou před ránem na dnešek zavrtil do spánku.

Do noční světnice vešel sám ctěný pán, purkmistr pan Václav Hruza, a svítil si fakulí.

„Stalo se něco, ctěný pane?“ ptal jsem se udiveně, neboť nás obvykle nenavštěvoval, natož v noci a takhle tajuplně.

„Nedej se vysmát, Bukovský, pořád se něco děje,“ pohrozil mi ukazovákem, „cos to poslal do města?“

Vylekalo mě to. „Co tím myslíte, ctěný pane?“

„Však víš dobře, co!“ řekl. „Nahlédls' do těch kádí po výlovu?“

„Jistěže.“

„Špatně ses podíval! V kádích nebyly ryby, ale zbytky; štiky i oukle-je byly ohlodané, a to nemluvím o kaprech.“

„Co bylo s kapry?“

„Nemají šupiny,“ posteskl si pan purkmistr ublíženě, „jejich kůže je hladká, jako by šlo spíš o hady než o ryby. A ty moc dobře víš, jak si

lidé ve městě rádi ukládají šupinky kaprů do měšců, aby je neopustila blaženost.“

*„To ne,“ zvolal jsem, „ryby byly v pořádku, starám se poctivě!“
Ale pan purkmistr odmítavě vrtěl hlavou.*

Probudil jsem se dlouho před kuropěním. Usnout se mi už nepodařilo. V posteli jsem se jen tak převaloval, aniž si toho žena vedle mne povšimla. Sen mi nešel z hlavy. Anežka vstala za svítání jako obvykle tiše, aby mě nevzbudila. Posnídal jsem spíše ze zvyku než z ranního hladu, rychle se obul a vyšel ven. Nohy mě zavedly na hráz u naší chalupy, abych se podíval, jak se napouští a zvedá hladina vody rybníka po výlovu. A zrovna v tu chvíli došlo k setkání s poslem z Pelhřimova.

Naráz bylo všechno jinak.

„Tak mluv!“ vyhrkl jsem na posla. „Jaký vzkaz mi neseš?“

Překvapeně na mne pohlédl, slušelo se, abych ho nejprve po cestě obcerstvil. Viděl, jak nedočkavě čekám odpověď. Uhnul očima.

„Stalo se něco s káděmi ryb?“ zeptal jsem se netrpělivě.

„Ne, to ne...“ Zahleděl se kamsi na stromy v lesích, jež hájenku obklopovaly na stráních.

„Tak co tedy?“

Zhluboka se nadýchl a vychrlil ze sebe slova jako protivnou obřadnost: „Jeho Majestát Císařský královský rychtář, ctěný pán, pan Matěj Klokotský požaduje, abyste ho neprodleně vyhledal a v naléhavé věci navštívil.“

Zamrzl mě ten strojený tón. „Urazil ses?“ Mlčky zavrtěl hlavou a mně se nechtělo uvěřit, že by pro mne poslal tak vysoce postavený pán, jakým byl královský rychtář. „Opravdu pro mne poslal pan Klokotský?“

Strojeně a trošičku naprčene opakoval naučenost. „Poslal pro vás Jeho Majestát Císařský královský rychtář, ctěný pán, pan Matěj Mauricius Klokotský.“

„A neposílá tě ve skutečnosti tvůj pán, pan Václav Hrůza?“ Purkmistr pro mne totiž posílá kvůli každé prkotině a je to právě on, jenž mě láká, abych se stal pomocníkem městského rychtáře. Proto

jsem předpokládal, že se nestalo nic vážného. „Opravdu tě neposílá? Na duši a věčné zatracení?“

„Na věčný zatracení? To radši ne.“

„Jak tedy?“

„Žeť²; posílá mě teda ctěný pan purkmistr Václav Hrůza,“ přiznal a silně se začervenal posel, přestože se i dál tvářil tvrdošíjně, „jenomže doopravdy jménem královského rychtáře.“

Jeho přiznání mě kupodivu uklidnilo. „Než osedlám koně, stačíš si sníst nějaké sousto a vypít hrnek podmáslí v sednici, kdežto já se budu užírat zvědavostí, co ve městě nachystali.“

Pozváním ke stolu roztál. „Městská rada má starost s nějakou strašně troufalou loupeží a prej i s odporným mordem,“ pokřičoval se, vzal koně za uzdu a bedlivě sledován Rekem, vydal se za mnou k chalupě.

„A koho vlastně oloupili?“

Pokrčil rameny. „Nějakýho cizího kupce.“

„Sapristi! Zabili ho?“

„Říkalo se to doma u Hrůzů,“ pravil posel neurčitě, „víc nevím; pro mě poslal hnedka ctěný pán z kanceláře, abych vám vyřídil pozvání.“

Poslův valach náhle polekaně uskočil. Z vrat se zvědavě vynořily dvě světlolhasé dívčí hlavy. „Pozdrav Pán Bůh!“ pozdravila první. „Vítejte u nás!“ zvolala druhá.

„Dejž to Pán Bůh, milé panenky, děkuju vám,“ odvětil posel, uklidnil valacha poplácáním po plecích a přes svůj věk se neubráníl obdivně mužskému pohledu na mé již vyspělé dcerky, jež štědrě nabraly svůdnou krásu po své matce.

„Libuško,“ poručil jsem dceři, „vezmi hosta do sednice, ať mu maminka u stolu nabídne dobrou svačinou něco na zub.“

„Ano, pantatínku,“ pravila Libuše a odvedla posla dovnitř.

„A ty se, Jindřiško, postarej o hostova valacha, dopřej mu pořádnou náruč sena a napoj ho vodou... Odraženou.“

² Žeť (nár.) – dodnes místní vyjádření souhlasu, patrně odvozené ze slova *bodejt'*

„Já vím, tatínku, že odraženou,“ zdvihla oči vzhůru dotčeně nejmladší dcerka, „přece ho nenechám chlemtat krahovou³.“ Převzala od posla otěže a odkráčela k přístřešku v ohradě.

Osaměl jsem za humny a zahvízdal na prsty. Vzápětí se ukázal Jaromír v kožené zástěře. Na rozdíl od svých plavovlasých sester se potatil, alespoň co se týče rusého porostu hlavy a tváří plných pih, jež jsme zdědili po mém skotském dědečkovi, neboť se během válečných let jako zajatec smísil s naší rodinou. V ruce se synovi blýskal rapír. „Járo, co to vidím?“ pohlédl jsem na zbraň. „Snad nešlejfuješ?⁴ Vždyť je málo vody.“

„Já vím, po výlovu je vody málo, na pohon nestačí,“ uklidňoval mě, „přesto kamenem šlejfu vodička na chvílku otočila. Stačil jsem rychle naostřit rapír. Měl jste meč samej zub.“

Udivil mě. „Copak tys věděl, že mám odjet?“

„Nevěděl,“ zubil se můj starší synek, „jenomže jakmile jsem zahlídnul z okna šlejfirny Hružovic starého servuse⁵, došlo mi, že vás zase k něčemu volají.“ Zasunul rapír do pochvy z měkké, leč pevné kůže. Vešli jsme vraty na dvorek. „Co se stalo, otče?“ zeptal se tiše a nedočkavě. „Něco ve městě?“

„Nevím,“ řekl jsem popravdě a převzal od syna zbraň, „osedlej mi hřebce.“

Pohlédl na mne s obavou. „Vážně chcete jet na Avarovi?“

„To víš, že chci; hřebec má nejvyšší čas činit užitečnější práci, než mlsat oves, poflakovat se ve stání i v ohradách.“

„Avar na delší výpravě ještě nebyl,“ vrtěl rezavou hlavou starostlivě Jaromír, „cvičili jsme ho sice poctivě a šikovně, ale beztak je to janek; nevíte, co vám může provést.“

„Jen mi ho pěkně osedlej, Járo,“ trval jsem na svém, „Avar se musí otrkat. Do brašen na sedle připrav pistole. Nezapomeň přidat

³ Krahová (nářeč.) – ledová voda

⁴ Šlejfovat (hist.) – brousit; šlejf – brus; šlejfirna – brusírna

⁵ Servus (lat.) – otrok, služebník; na Pelhřimovsku termín zlidověl jako označení pro sluhu

růžek prachu i pytlík kulí. A taky tam přidej pro koně měрку ovsu. Já se zatím převleču a nachystám.“

„Vezmete si i arkebuzu⁶?“

„Ne, je moc těžká, nemíním dobývat hrady.“

Vešel jsem do chalupy a prošel sednicí, kde se u stolu cpal purkmistrův posel. V ložní světnici jsem za sebou zavřel dveře. Ne nadlouho, vzápětí za mnou vklouzla má žena Anežka.

„Chystáš se na lotry?“ pravila a založila si ruce na prsou, snad aby vypadala majestátněji. „Slíbils mi přece...“

„Vím, co jsem slíbil!“ přerušil jsem ji. „Vzkázal pro mne královský rychtář pan Klokotský. Byť netuším proč, musím uposlechnout.“

Trochu jí to sice ubralo dechu, ale stála si na vyčítání. „Kvůli čemu by tě sháněl takovej pán, když ne kvůli nějakýmu mordýři?“

„Nevím.“

„Neříkej!“

„Nevím, věř mi.“

„Tohleto je pořád,“ láterila, „ve městě si s ničím nevědí rady. Načpak mají rychtáře? Navíc si chceš odjet, když se má objevit ten... tamten?“

Nevěděl jsem, o kom mluví. „Kdože se má objevit?“

„Přece ten... František, nápadník Libušky.“

„Libuška je ráda, vid’?“

„Jožiku, jak můžeš tak mluvit?! Pakliže mu kývneš, zmizí děvče za mužem do bůhvíjaké tramtárie.“

„Libuše je velká holka, Anežko. Údělem otců je vydávat dcery. Dvě děvčata nám už jejich muži odvedli... Nemyslím, že by se jim vedlo špatně.“ Nejstarší dcera se nám totiž provdala do selského gruntu ve vsi, druhá si vzala bakaláře, jenž kantoroval v městě.

Teď mě Anežka neslyšela nebo slyšet nechtěla. „Libušce vdavky ale nedovolíme!“ prohlásila umíněně.

⁶ Arkebuza (hist.) – ruční střílná těžká zbraň s podpěrou (nazývaná také »hákovnice«)

„Zakaž dcerce vdavky a ztratíš její lásku, Anežko. Smiř se...“
Skočila mi do řeči. „Odejde-li Libuška, zůstane nám akorát Jindřiška.“

„Nezůstane.“

Polekala se. „Co to říkáš?“

„I Jindřišce se zapalují lýtky.“

„Jožíku, s tímhle se nežertuje!“ okřikla mě. „Nemůže nám bejt jedno, že v chalupě zanedlouho nezbude žádná dcerka. Sama práci v kuchyni, v chlívě, v maštali i na poli nestačím.“

„Jindřiška se přece stará o kobyly úplně sama.“

„Co chvíli volá do ohrady tebe nebo Járu. Sám říkáš, že taky odejde. A co potom? Do města se mi nechce ani za zlatý prase.“

„Ve městě bys měla míň práce.“

„Nechce se mi z Radňova.“

„Sama nezůstaneš: Jára si brzy přivede do domu nevěstu, a nežli se otočíš, vyroste nám i Josífek a přivede sem další ženskou.“

„Starší syn není na ženitbu zralý,“ připomněla zbytečně a začala se litovat. „Kolik nás tu žilo ještě před pár lety, Jožíku? A podívej! Je nás čím dál míň.“

„Zanech těch lamentací!“

„Život je marnost.“

„Mírni se, Anežko.“ Řeči o marnosti, již považovala za úděl a pořád si ji pletla s pomíjivostí, mě ani trochu nelákaly. „Radši mi pomoz vypravit se.“

Zmlkla, oči jí blýskly výčitkou, přešla k truhle a vytáhla vhodnější oblečení.

Jsmo rodinou, kde žena smí hovořit do manželova počínání. Brali jsme se bez dohazovačů. Po prvním spatření jsem ji už nedostal z hlavy. Pěvci tomu říkají »touha z lásky«. Později se sama přiznala, že rovněž chtěla jenom mě. Navzdory občasným strastím nám touha setrvala. Co k tomu dodat? Mezi nejstarší dcerou a mladším synem je rozdíl sedmnáct let. Až na pár drobných vrásek kolem očí by nikdo Anežce její léta nehádal, ani neuvěřil patero dospělých dětí a jednoho klučinu.

„Neodmlouvej, že na vlněný punčochy neunesíš kožený poctivice⁷,“ pravila přísně, aniž jsem vzdoroval, a vnutila mi kalhoty z jele- nice. „Bůh ví, jak bude, Jožiku. Ženou se tmavá mračna, počítám, že přiženou fujavici.“

Natáhl jsem si kalhoty, obul si jezdecké holinky vysoké a pře- hrnuté do kolen, na halenu upletenou z vlny oblékl kamizolu z ků- ze a opásal se širokým opaskem, kdybych musel nést pistole. Přes ra- meno jsem navlékl šerpu se závěsníkem pro rapír, na hlavu narazil nový třírohý klobouk, mezi lidmi nazývaný drajšpicka, a vydal se ke dveřím.

„Počkej,“ zastavila mě žena, „a co kožich?“

„Neblázni, kožich je nemotorný.“

„Vím,“ pravila s pochopením, přesto mi strkala kabátec z kožeši- ny. „Kdyby ses musel s někým utkat, pak by ti moh překážet, to jo. Pokud se ale nenavlíkneš do rukávů a přehodíš si kožich přes rame- na jako pláštěnku, můžeš jej ze sebe shodit rychle.“

„Máš pravdu, přehodím jej přes sedlo.“

„Aspoň, že tak.“

„Když přijde větší mráz, bude se hodit.“

„Co mám dělat, až se tu objeví Libuščin nápadník?“

„Co máš dělat?“ rozesmála mě. „Musíš dávat pozor, aby se spolu nevypravili na seník.“

„S tebou není vážná řeč.“

„Já to ale myslím vážně,“ přestal jsem se smát; bůhvíproč mi při- šla na mysl představa dcery v cizí náruči. „Proč by se vlastně nemoh- li vydat na seník?“

„Viděli se dvakrát, stačili si říct akorát pár slov. Chtějí si promlu- vit nejdříve s námi. František je prý velice slušný muž.“

„Jsem opravdu zvědav, komu Libuška věnovala přízeň.“

Vyšli jsme z ložní světnice.

„Pojedeme,“ oznámil jsem ve velké sednici pelhřimovskému po- slu.

⁷ Poctivice (hist.) – kalhoty sahající pod kolena

„Zrovínka jsem spolknul poslední sousto,“ utřel si stařík knír a zvedl se. „Pán Bůh vám zaplať, zemanko.“

„Rádo se stalo,“ pravila Anežka a spěchala za humna. Tam už čekal Jaromír s poslovým valachem a Jindřiška pro jistotu o kus dál s velmi netrpělivým černým hřebcem, jemuž dcerky bůhvíproč dali jméno Avar.

„Konečně se projedeš dál než za ves,“ sdělil jsem hřebci a poplácal ho.

Avar funěl, pohodil hlavou. Černá srst se na něm leskla. Všechno s ním hrálo. Těšil se.

„Nemusím připomínat, Jožíku, že máš bejt opatrněj, že ne?“ pokřížovala mě žena. „Můžeš se spolehnout: budeme se za tebe modlit.“

„Pozdravuj Josífka,“ řekl jsem, „dej mu za mě pusu.“

„To víš, že jo, za chvíli se vrátí ze vsi, šel si tam hrát s dětmi.“

Jindřiška mi nejdřív políbila ruku a pak se mi vrhla kolem krku. „Nebudte pryč dlouho, pantatínku, jinak modliteb musíme odříkávat nepočítaně.“

„Seš opravdu hloupá!“ napomenula ji Libuše.

„A proč?“ vzdorovala nejmladší dcerka.

„Poněvadž se rouháš,“ odvětila jí Libuše, přistoupila a dvakrát mě políbila na tvář.

„Buďte sbohem, otče,“ rozloučil se Jaromír hlubokou úklonou, „a kdybyste potřeboval posilu, pošlete pro mne.“

„Obejdi večer rybníky, synku, a vyháněj pytláky.“

„Bez starosti, otče,“ ujistil mě syn, „vezmu si na obhlídku kuši.“

„Radši nestřílej,“ trochu mě polekal, „pytláky stačí postrašit, že je předáš do města k výslechu katovi Kuželkovi. To je odradí.“

„Kuši si vezmu, kdybych natrefil vydru,“ pravil syn, „paní matince by prospěl pořádný kožíšek na zimu.“

Nasedl jsem na hřebce. „Sbohem!“

Anežka stírala z tváří obvyklé slzy a utírala nos do lemu zástěry.

Bez dalších projevů jsem pobídl Avara, neboť veškerá loučení mi odjakživa naháněla husí kůži. Vyzrazil jsme. Nevím, jestli mi

zamávali. Rek za mnou ovšem běžel až k mlýnu u dalšího rybníka. Musel jsem ho odehnat. Hřebec s chutí zrychlil do trysku; mírnil jsem ho. I tak mi starý servus nestačil, na valachovi se opožďoval.

Netrvalo dlouho a cestou k Pelhřimovu jsem cválal sám.

Vrcholení zlých činů nastalo v den, jenž předcházel příchodu posla.

Příznávám, že mi trvalo řadu následujících dnů, než se mi podařilo poskládat zřetelný obraz veškerých skutků, jež se odehrály nejen poblíž Pelhřimova. V něm leckdy figuruji jako bezmocný pozorovatel. Možná jsou minulost a budoucnost různé pokoje téhož domu, mezi nimiž je nám zapovězeno procházet se podle své vůle. Smrtelník málokdy tuší, co ho čeká za druhou zdí; leckdo o to ani nestojí.

Původcem zla byl muž, jenž se skrýval v houštině.

Měl černé oblečení bez jediné ozdoby na oděvu, bez obvyklého krajkového límce a byl prostovlasý. Číhal v mlázi u palouku neda-leko lesní cesty. Ze svého místa viděl nevelký kus vozovky, lepšímu výhledu bránil porost stromů za paloukem. Napínal tedy sluch, aby včas uslyšel dusot koňských kopyt či vrzání kol blížícího se povozu.

V listopadovém mrazíku se na větvích stromů i na stéblech travin udržela jinovatka z ranní rosy. Slunce již nestačilo proměnit ojinění ve vodu a vysušit z půdy vlhkost. V lese panovalo ticho. Ani stromy nešustily. Opadaly. Suché listoví rozfoukaly větry. Pouze mírný vánek se slabě rozsuměl v jehličí borovic i jedlí. Dráždil mužovo chřípí. Otřel si nos do rukávu. Na chvíli si látku na něm přidržel, aby utlumil nutkání ke kýchnutí. Víc učinit nemohl. Obě ruce svíraly bambitky s nataženými kohoutky. Přešlápnout nebo pohnout se také nesměl. Nohou totiž přidržel u země špičku ohnutého pružného kmínku mladého stromku. Od něj vedl napjatý a v travině skrytý řemínek až ke kmeni osiky na okraji cesty. Udržoval naříznutý strom ve vzpřímené poloze.

Úkryt minuly nejprve dva formanské vozy tažené mulami, před polednem i selský žebříňák vlečený kravkou a naložený dřívím ze soušek na otop. Ty ponechal muž projet bez povšimnutí. Čekání se

mu zdálo nekonečné. Zpozorněl, až když se v poledne na cestě u palouku objevil kůň s člověkem v sedle. Jezdec byl dobře ozbrojený. Hrud' pod pláštěnkou chránil železný kyrys, v levé ruce svíral oštěže, v pravici píku. V závěsníku u boku jezdce se houpal dlouhý palaš a za opaskem vykukovala rukojeť pistole. Rozhlédl se po palouku, obrátil koně znovu na cestu a píkou pokynul kamsi mezi stromy.

Z lesa se na cestě s notným odstupem od jezdce vynořil těžký valník ještě s plnými koly. Vůz, pro svůj ošuntělý vzhled nikterak nápadný, byl krytý korbou z dřevěných a opršelych desek. Táhlo jej volské čtyřspřeží, vedené opěšalým poháněčem.

V tu chvíli muž v černém ukročil. Noha tisknoucí špičku stromku uvolnila napnutí a kmínek se napřímil jak pružina. Řemínek povolil. Košatá osika se skácela se zlověstným praskotem na zem.

Padlý strom zatarasil cestu. Polekané spřežení zastavilo před nečekanou překážkou.

„Vorsichtig!“⁸ zvolal první jezdec varovně směrem k muži vedoucímu spřežení a vzápětí na něho křičel německy i další pokyny: „Objeď ten kmen, je to léčka! Pohni se, rychle!“

Poháněč se vrhl k hlavě prvního náhorního volka, uchopil ho za rohy, uhnul z cesty a vedl spřežení na palouk. Na kozlíku vozu dřepěl růžovolící pán, obalený v odřených houních. I on vykřikoval cosi německy, leč slovům nebylo rozumět; přehlušil je dunivý výstřel.

Střela zasáhla jezdce do hlavy a zřítíl se k zemi.

Druhý jezdec, který se do té doby držel dost daleko za vozem, zuřivě pobídl ostruhami koně do cvalu, zamířil k houštině, nad níž se vznášel obláček dýmu po střelném prachu. Muž v černém oděvu ho zabil dřív, než stačil sklonit a nastavit píku do útočné polohy. Dobře mířená rána mu utrhla kus obličeje. Útočník odhodil vyprázdňené bambitky, a protože další střelnou zbraň neměl, vyrazil z houštiny; rychle přeběhl palouk až k vozu.

„Hilfe mir, Rudolf!“ řval o pomoc pán z kozlíku na poháněče.

⁸ Vorsichtig! (něm.) – Opatrně!

Muž v černém mrštně uhnul před karabáčem, jímž po něm poháněl Rudolf švihal, uchopil ho pod krkem za kabátec, vnořil do jeho hrudi nůž a probodl mu srdce. Pak se postavil volskému spřežení do cesty a povoz zastavil.

„Hilfee!“ opakoval volání o pomoc pán na kozlíku zamotaný v houních.

Na to muž v černém patrně čekal. Někde s velikým odstupem za vozem se totiž pohyboval třetí ozbrojenec, o němž útočník dobře věděl. Přitiskl se zády k přednímu kolu povozu. Počkal si, až poslední muž z ostrahy přispěchá blíž, aby ochránil chlebedárce. Třetí jezdec ozbrojeného doprovodu, skrytý ještě kdesi mezi stromy, chytrě sesedl z koně a přikrčený, s pistolí v ruce, přeběhl k povozu z druhé strany. Vynořil se nad hřbety volského spřežení. Předpokládal, že se neznámý útočník ukáže u kozlíku, aby se zmocnil jeho pána, jinak by přepadení postrádalo smysl. Z místa, kde se kryl mohutným tělem dobytčete, chtěl vyčkávat, až se zběsilý vrah ukáže. Odtud by ho musel snadno zasáhnout.

Mordýř na dlouhé čekání čas neměl, někdo ho mohl překvapit na cestě. „Wo bist du?“⁹ vykřikl z úkrytu za vozem.

„Ich bin da,“ oznámil jezdec, kde se přesně nachází a vyzval mordýře, aby se mu rovněž ukázal, „zeige mir dich auch!“

Rozprava muže v černém rozesmála; jednoduchým trikem se tak ubezpečil o pozici skrytého opěšalého jezdce, načež vystoupil a skutečně se ukázal. Vzápětí se znovu rychle stáhl za kolo a čekal. Oba muži číhali ve svých úkrytech, kdy protivník učiní chybu. Nikdo z nich si nevšiml, co se děje vzadu ve voze. Z hromady plachet, houní a příkrývek pod korbou se nehlučně a obezřetně vynořila hlava s krátce ostříhanými vlasy. Trvalo chvilíčku, než se z té změti látek vysoukal mladík, spíš ještě chlapec, a roztřeseně seskočil z vozu. Pod volnou kutnou tiskl k sobě nějakou věc. Ohlédl se očima zalitýma strachem, nezahlédl-li ho někdo, a pak se rozeběhl mezi nejbližší stromy.

⁹ Wo bist du? (něm.) – Kde jsi?

Muž v černém první porušil tiché číhání. Zapískal, troufale se ukázal a rychle se pohnul.

Ozbrojenec krytý volským spřežením neprozřetelně vystřelil. Minul.

Pánovi na kozlíku zmizel z tváří ruměnc. Zbledl, začal pod sebou nemotorně hrabat a snažil se povstat. Zazmítal se, až se z něho sesunuly omšelé houně a obnažily kabátec ze sobolích kožešin. Možná hledal zahrabanou pistoli, vytáhl však jen naditý měsíc. Všiml si, že muž v černém si hledí boje s ozbrojencem, odhodil tedy měsíc daleko od sebe do vysoké trávy, aby si jej vyzvedl po přepadení.

Muž v černém se vynořil znovu. S napřaženým kordem se vrhl přes hřbet dobytčete. Provedl prudký výpad a proťal jezdcovo hrdlo. Ozbrojenec upustil pistoli i palaš, popadl se za krk, upadl a nějakou dobu se v trávě svíjel, než vykrvácel.

Pán na kozlíku ječel šíleným strachem.

Muž v černém oděvu namáhavě oddychoval, otočil se konečně k pánovi na kozlíku, tvářil se nadmíru spokojeně, snad dokonce šťastně. Pomalu přistupoval, jako by si chtěl vychutnat tuto chvíli, a vyzval ho, aby se pomodlil. Napřáhl k němu kord a druhou rukou na dlani mu ukázal jakési předměty.

„Co je to?“ zeptal se německy roztřeseným hlasem muž na kozlíku.

„Nepoznáváš je? Jsou tvoje!“

„Nikdy jsem je neviděl.“

„Víš dobře, že jsou, nezapírej!“

„Někdo je na mne nastrčil!“

„Žvásty! Jsou tvoje a budeš potrestán. Modli se!“

„Nein, nein!“ blekotal pán na kozlíku a pobízel útočníka, aby si vzal všechno, co se nalézá na korbě vozu. Žadonil o slitování. Natáhl ruku za sebe, snad aby z nákladu cosi útočnickovi poskytl, ale jeho ruka zůstala prázdná. Rozplakal se a s prosebně sepnutými dlaněmi na kozlíku povstal, hned zase poklekl, neboť se neudržel na nohou a poklesl do vlastních výkalů, jež v šíleném strachu o život neudržel v sobě.

Útočník si posměšně stiskl nos. „Proč se nepřiznáš?“

„Nein, nein...!“

„Fiat iustitia!“¹⁰ vykřikl muž v černém poprvé vztekle. Dosud jednal chladně, neskutečně klidně a celé přepadení i zabíjení vedl s pokojnou a cílevědomou vyrovnaností. Nyní však s tváří sešklebenou zuřivostí nepřičetně zaječel, špicí kordu dvakrát švihl pánovi na kozlíku přes obličej a zanechal na něm krvavý kříž. „Přiznej se!“

„Mein Gott!“ dovolával se mateřštinou Boha poraněný pán.

„Přiznej se!“

Pán na kozlíku už nepromluvil, vytřeštěně hleděl na vlastní krev, kanoucí mu na ruce, jako by tomu všemu odmítal uvěřit.

„Proč ses nepřiznal?“ Útočník přiložil špičku kordu na břicho oběti, zvolna tam vnořil svou zbraň, snad proto, aby spásná smrt nastala ihned. „Ulehčil bych ti to.“

Na palouku se rozhostilo podivné ticho. Rušilo jej pouze slabé mlaskavé bubláni, jak z oběti unikal život. Člověk, jenž na kozlíku dosáhl právě konce a prahu nenávratna, ztichl. Hleděl na vraha s nasmířeným údivem, byť věděl, že jeho čas se zastavil. Slzy lítosti stékaly z vyhasínajících očí, na tváři se mísily s krví.

„Fiat sine praeidicio!“¹¹ pravil po chvíli spokojeně muž v černém a vytáhl kord z útrob pozvolna umírajícího člověka. Otřel zbraň o kožešiny oběti a zastrčil ji do závěsníku. Pak prošacoval sobolí kožích a prohledal mrtvého na kozlíku. Z tváře vraha se vytratilo napětí, zuřivost však provázela i jeho další konání. Rozeběhl se k zadní části vozu. Vyšplhal na vůz, vlezl pod dřevěnou korbu, cosi přitom mumlal a skřípal zuby. Uvnitř strhl plachtu z nákladu, pohodil ji na hromadu pokrývek, ležících hned za kozlíkem, a odkryl truhly a koše. Vytahoval je a vyhazoval z vozu na palouk. Když uznal, že tu nezbylo žádné zavazadlo, jež by mohlo uniknout jeho pozornosti, popadl sekýru a seskočil z vozu zpátky na ojíňelou zem. Urazil z okovaných

¹⁰ Fiat iustitia! (lat.) – Budiž dán průchod spravedlnosti! (Staniž se po právu!)

¹¹ Fiat sine praeidicio! (lat.) – Staniž se bez zaujatosti!

truhel zámky, tahal z nich na světlo zboží a kopal do něj. Ničil i to, co mělo sloužit docela obyčejným potřebám, šlapal po potravinových zásobách, vyléval demizony s vínem a rozbíjel soudky se střelným prachem. Hlavní pozornost věnoval pozlaceným a stříbrem vyzdobeným schránkám, drobným etujím ze vzácných dřevin i sametovým pouzdrům. Tehdy, aniž zmírnil zuřivost, zvolnil ve svém pustošení. S jakousi nenávistnou lačností po nich plival, pečlivě z nich vytřepával obsah a s odpudivým gustem jej vysypával do trávy palouku. Pouzdra odhazoval od sebe, jako by je odmítal ještě někdy spatřit. Skončil, opřel se zády o postranici vozu. Oddychoval, vrtěl nechápavě hlavou. Vydýchal ze sebe námahu, zlost a hlavně bezmocnost. Zpozorněl.

Kdesi mezi stromy, ještě z dohledu, se ozvalo ženské zpěvavé láteření.

Muž odhodil sekýru, sebral z trávy své bambitky a bez ohlednutí krácel pryč. Vzdaloval se z palouku kamsi dál po cestě, aby v jiné houštině nasedl na ukrytého koně. Zamířil k městu.

Dusot kopyt se zvolna vzdaloval.

Za necelou hodinku jsem spatřil Rynáreckou bránu. Hřebeček nečekaně a o své vůli odbočil k malé kašně před branou, aby se napojil. Nedovolil jsem to a donutil koně obrátit se správným směrem. V bráně mě zastavil fortnýř, jehož jsem tu v životě neviděl, a dožadoval se poplatku za vjezd do města. Ohradil jsem se. „Přijíždím na příkaz JMC¹² královského rychtáře.“

„To by moh říct každej,“ zamával halapartnou fortnýř, neboť hřebeček pode mnou začal neklidně poskakovat, jenže Avara tím máváním ještě víc podráždil.

„Říct to sice může každý, jenže já mluvím pravdu.“

„Glejt na to pozvání máte?“

„Nemám glejt, vzkázali pro mne poslem.“

„Kde ho máte?“

¹² JMC (hist.) – Kdysi často užívaná zkratka pro „Jeho Majestát Císařský“ zněla v hantýrce: „Jéemcé“

Hřebec se pode mnou začal vzpínat. „Koho kde mám?“

„Toho posla.“

„Zůstal kdesi daleko za mnou, má pomalejšího koně.“

„Pořád se vymlouváte. Zaplatte a pokojně vstupte do města,“ trval na svém fortnýř a pro jistotu přehradil vchod brány břevnem.

„Nestačil jsem si vzít peníze,“ řekl jsem a klidnil Avara, „a protože to spěchá, nemohu JMC královského rychtáře nechat čekat, to by vám měl dát rozum.“

„Dejte nám něco do zástavy, při zpáteční cestě si to vyzvednete.“

Vytáhl jsem z brašny pistoli. „Svěřím vám zbraň, doufám, že ji ponecháte nedotčenou. Je nabitá.“

„Nemějte strach, bambitka bude u nás jako v peřince,“ převzal fortnýř mou pistoli, zatímco jeho pomocník odstranil překážející břevno z cesty.

Avar vyrazil z brány, aniž jsem stačil pozdravit. Lidé za branou měli co dělat, aby uskočili před jeho kopyty. Procválal jsem krátkou uličkou na pelhřimovský rynek. Na jeho horním konci stála radnice. Před vchodem čekal štolba, aby převzal otěže a postaral se mi o hřebce. „Už na vás čekají, zemane Bukovský!“

„Díky, chlapče,“ řekl jsem, „a drž mého hřebce stranou všech koní.“

„Já vím, pane, je to pěkněj divoch už z pouhýho podívání.“

Hned za dveřmi na chodbě postávali městský rychtář i jeho pomocník, jemuž se tu říkalo Muškětýr, protože za vojny nosil mušketu. Městský rychtář chladně kývl na pozdrav, kdežto jeho pomocník, jakmile mě spatřil, zabručel cosi dost neslušného, odplivl si, uhnul očima a otočil se zády.

Čekal tu i mladičký písař Janeček. Tvářil se velice netrpělivě a hned začal kroutit hlavou. „Nečekám tu na vás, Bukovský, motu proprio,¹³“ spustil a proložil hned svá slova latinsky, aby mi připomněl, že nejsem zdaleka jediným služebníkem města, kdo latině rozumí, „čekám proto, aby vás nenapadlo otáletí, když vám není známo, kam se máte dostavití.“

¹³ Motu proprio (lat.) – z vlastního popudu

„Ale já to vím,“ řekl jsem, „poslal pro mne JMC.“

„Veritas, veritas,“¹⁴ mumlal a vydal se přede mnou do schodů, „radu svolal sám Jeho Majestát Císařský královský rychtář, společně s panem purkmistrem. Páni radní se již nacházejí v zasedací síni, což vy, žel, věděti nemůžete.“ Zabušil na dveře zasedací síně, otevřel je a vstoupil.

Vešel jsem za ním.

Lesní palouk se rozezněl zděšeným ženským výkřikem. Babce s otepí nasbíraného chrastí poklesla kolena. Zírala vytřeštěně na opuštěný vůz s mrtvolou na kozlíku a přežvýkajícími voly v záprahu. Roztrásla se z pohledu na zkrvavené tváře mrtvých jezdců, chtěla odvrátit zrak od té hrůzy, ale nedokázala to. Pohled uvízl na blyštivých předmětech, rozetých všude vůkol. Nemohla z nich spustit oči. Všimla si i pohozeného měšce, z nějž vypadlo pár zlatých mincí. Neodvážila se však přistoupit blíž. Mezi stromy se cosi pohnulo. Babka znovu vykřikla úlekem. Paloukem přeběhl osedlaný kůň bez jezdce. Babka se dala s jekotem na úprk.

Zvíře navyklé na neustálou lidskou přítomnost a zneklidněné nehybným tichem palouku uvítalo, že vidí člověka a vydalo se za prchající babkou.

Stařenka slyšela za zády dusot, upustila otep na zem a naříkajíc, přidala do kroku, raději uhnula z pěšiny, snad aby zmátla pronásledovatele, klopýtala přes kořeny, padala, hned se zas zvedala a běžela. Kůň klusal za ní a udržoval si určitý odstup. Na okraji lesa u vesnice Rynárec zamířila k nejbližší chalupě.

„Pomozte, kde jste kdo,“ křičela už z dálky, „pro rány Boží, pomóc, lidičky!“

Z chléva chalupy, k níž patřila i krčma, vyběhl nikterak už mladý chlap, ne však natolik starý, aby si ho babka nepamatovala jako mládenečka. „Co se děje, ševcová?“ ptal se s podávkami v rukou.

„Pomoz mi, Kumžáku, pomoz, honí mě přízrak!“

¹⁴ Veritas (lat.) – Pravda

„Co si to zasejc vymejšlíte, ženská bláznivá?“

Babka se zastavila, nemohla popadnout dech. „Sbírala jsem chrastí až u palouku... Za cestou na Horní Cerekvici... A tam se to přihodilo... Zpívala jsem si... A najednou se zjevily přízraky... Démoni... Jeden mě honí...“

„Ten za vámi?“ ukázal Kumžák na koně, jenž se zastavil opodál a hrabal kopytem do země. „Žádnej přízrak, ševcová, ani démon, to je kůň.“

Babka se bázně otočila. „Pravdaže, tohle je možná kůň, jenomže jakej? Divnej!“

„Někomu se asi ztratil a vydal se za vámi!“

„Je to kůň divnej! Proč by mě honil, kdyby nebyl divnej?“

„Nezdá se mi divnej,“ pravil Kumžák a přistoupil ke koni.

„V lese stojí vůz s volama, Kumžáku, všude vůkol se povaluje poklad; zlato, stříbro, drahý kamení. Zahlídla jsem měsíc s rozsypanýma dukátama. Kumžáku, ať do mě hrom, jestli lžu. Poklad tam hlídají duchové nějakých rytířů, či co je to za potvory.“

„Tohleto je obyčejnej kůň,“ uchopil ho za ohlávku, „osedlanej, asi někde ztratil jezdce.“

„Leží na palouku zmordovanéj.“

„Že by tam řádili lapkové?“ poplácal koně po plecích Kumžák nepřítelivě vzrušeně.

„A ponechali by tam poklad?“ zaťukala si babka na čelo. „Povím ti, že za tou spouští i za těma mrtvýma na palouku nemůže bejt žádný lidský činění. Já za tou hrůzou vidím pekelný zlo,“ natáhla rozchvělou ruku před Kumžákovy oči. „Ještě se třesu z toho strašlivýho podívání, koukni! Uznej, copak bych se mohla sama od sebe takhle roztrást?“

„Kdoví, co jste viděla, ševcová,“ odbyl ji Kumžák a všiml si koně. „Koník je to pěkněj,“ odchlípnul hnědákovy pysky a zkoumal chrup. „Na podobný kobyle jsem deset let rajtoval ve službách plukovníka Slavaty, hraběte ze Žirovnice.“

„Nemluv mi o válčení, Kumžáku,“ rozčílila se babka a ukázala k lesu, „támhle se udály strašný věci a ty se chceš bavit s koněm?“

„Já se hlavně nechci bavit o bláznivínách.“

„Copak jsem blázen?“ zatřepala babka Kumžákovým rukávem. „Vím, co jsem viděla. A taky vím, že jsem tam nechala otep chrastí, co jsem od božího rána nasbírala. Nemíním o svý topivo přijít. Bude tuhá zima.“

„Asi bude, vlašťovky odletěly letos brzo.“

„Tak vidíš! Pěkně mě tam doprovodíš, Kumžáku, poněvadž...“ Zarázila se, hledala správná slova. „Poněvadž seš chlap, a ne poseroutka.“

„Nedáte-li jinak, ševcová, tak se s vámi pro chrastí vypravím, poněvadž to není daleko,“ povzdechl si Kumžák a vzal do rukou koňské oštěže, „aspoň si znova okusím, jak pěkný je to v sedle. Jděte napřed,“ spokojeně mlaskl a pobídl koně.

Babka zůstala stát. „Já napřed nejdu. Arci nemáš palaš, máš ale vidle. Seš rejtar, tak jed!“

Rynárecký krčmář Kumžák se vydal do lesa napřed v sedle hnědáka a babka, pořád trochu roztřesená, poskakovala za ním do kopce jak mladice. „Ševcová,“ přitáhl Kumžák hnědákovu oštěže, „myslíte palouk támhle za tím ohybem?“

„Žeť,“ trochu se zadýchala babka, aby koně dohnala, „tam jsem přišla o chrastí.“

„Na chrastí se neptám,“ zahudral Kumžák ze sedla nevrle, „ptám se, kde leží poklad?“

„Na palouku leží zkrvavený bytosti, stojí tam vůz, u něj zapražžený voli.“

Kumžák znovu pobídl koně a zmizel babce za ohybem cesty. „Pro smilování boží!“ ozvalo se odtud ohromeně. „Bába měla pravdu.“ Když babka došla na dohled, stál Kumžák na okraji palouku a držel koně za uzdu. „Nic mi nejde na rozum,“ vrtěl hlavou, „za válečný služby jsem viděl teda všelicos, to mi věřte, ševcová. Zažil jsem zmordovaný kupce, pány i s rejтары, a to nejednou. Ale že by přitom zůstal lup na místě? To se mi jenom zdá.“

„Jejkote,“ roztrásla se znovu babka, „co uděláte, Kumžáku?“

„Podívám se, jestli to někdo z těch přepadených nepřežil,“ řekl, popošel i s koněm kousek na palouk a šťouchl násadou podávek

do nejbližší mrtvoly. „Tenhle je na pravdě Boží doopravdy. A co tamten na kozlíku? Fuj, dost smrdí. Je taky dočista po něm.“ Obešel všechny mrtvé, zadíval se na dobytčata, jež mezitím ulehla do trávy. „Nevím, jestli by volí nepotřebovali napojit?“

„Tráva je mokrá,“ řekla babka, „hovada dost vydrží.“

Kumžák pokrčil rameny, zdvihl jednu ze zlatých schránek. „Žeť, máte pravdu, ševcová, tady leží poklad. Velkej.“ Odplivl si a zavzdychal. „Hrome, u nohou mi leží drahocennosti!“ Otevřel schránku a pohlédl dovnitř. „Prázdná, kdoví, k čemu to slouží?“ zeptal se, aniž čekal odpověď. „Kdepak leží ten měšec s dukáty?“

„Někde v trávě jsem ho zahlídla, určitě tam byl,“ trvala babka na svém.

„Kdepak, měšec tu není.“

„Co s tím vším chceš učinit?“

Znovu si odplivl. „Musím to nahlásit ve městě.“

„Nechceš si to radši nechat?“

„Ševcová,“ vykřikl Kumžák pohoršeně, „copak jsem zloděj?“

„Kdyby sis ponechal jedinou zlatou škatulku, nikdo by nic nepoznal.“

„Ne, ne, tahle ukrutná spoušť není dílo lidský ruky.“

„A čí teda?“

„Je docela možný, že Satanova,“ pravil krčmář Kumžák, „anebo někoho, kdo není z našeho světa. A ten nebo ti, co to provedli, nastrožili poklad jako lákadlo na nevinný duše.“

Babka se pokřížovala. „Ježíšku na křížku, já myslela...“

„Nemyslete, ševcová,“ vrátil schránku zpátky do trávy, „a radši tady hlídejte, než se vrátím s rychtářem.“

„Nezůstanu ani za zlatý prase.“

„A co když pojede někdo kolem a něčeho si udobne?“

„Aťsi, to je mi jedno!“ otočila se babka k palouku zády. „Posbíráám chrastí a mažu domů.“

Kumžák si konečně povšiml v trávě měšce s dukáty. Sehnul se a zdvihl jej z trávy. „Vezmu aspoň ty peníze, aby někoho nesvrběla dlaň.“

Babka sebrala otep s chrastím. „Měl bys mě doprovodit na kraj lesa.“

„Máte recht, ševcová,“ pravil Kumžák a ukryl měsíc pod kabátec, „ať si to pohlídají mocnosti, co to tu nastražily.“ Nasedl na hnědáka. „Na kraj lesa vás dovedu, to mě neubude.“

Rynárecký krčmář se starou ševcovou zmizeli na lesní cestě.

Palouk znovu utichl, nikoliv na dlouho.

Z protilehlého směru, než kudy se Kumžák s babkou odebrali, se ozvalo nejprve slabé pískání, brzy zesílilo a přibližovalo se. Zvuk vydávalo vrzání kol, provázené brnkáním a hvízdodem. Nejprve se na cestě objevil staříčkový muž v nuzném oblečení, za ohlávku vedl oslíka, jenž táhl lehký vozík zakrytý proutěnou korbou. Houf dětí, poskakujících a štěbetajících kolem vozíku, okřikovaly a mírnily pestře oděné krásky, patrně jejich matky. Za vozíkem kráčeli dva muži, z nichž první hudlal na okarínu, druhý brnkal na mandolínu. Před spadlým kmenem osiky zastavil stařec oslíka, jak očarovaný ukazoval na palouk a cosi vykřikoval hlasem udiveného zděšení i zajásání. Hlas děda polekal děti, jež se s poplašenými výkřiky běžely ukrýt za vůz nebo schovat do širokých sukní svých matek. Ostatní se zahleděli směrem, kam starý muž ukazoval.

Zírali, jako by nevěřili vlastním očím.

Za velkým stolem seděla celá městská rada.

V čele opravdu trůnil JMC královský rychtář, pan Matěj Klokočský.

Po jeho pravém boku dřepěl pan Václav Hrůza, purkmistr, jenž všechno řídil a do konce roku měl na starost i velení při vykonávání pořádku pro všechny duše¹⁵ města. Po levém boku mu měl sedět primas města, jenž však právě stonal, a tak se tam posadil starší písař pan Jakub Blažejovský neboli syndik, jemuž v Pelhřimově náleží soud i jurisdikce a veškeré starosti o městskou kancelář. Obklopeni

¹⁵ Dušemi se v té době nazývaly osoby

byli všemi ostatními radními neboli konšely. Městský rychtář a jeho pomocník zůstali venku.

Překvapilo mě, že konšelé mají do jednoho na hlavách kudrnatě načesané alonžky¹⁶. Připomínali stádo oveček. Na sebe navlékli taláry, což naznačovalo mimořádnou důležitost shromáždění. Upravovali se totiž do znaků svého postavení zřídka a hlavně neochotně. Příhodilo se dokonce, že královský místopředseda při náhodné návštěvě Pelhřimova přistihl konšely při zasedání rady bez talárů a paruk. Odsoudil je k pokutám, že snižují vážnost shromáždění a úctu, jež se od úřadů očekává. Radní museli zaplatit nemalý peníz. Po jeho odjezdu alonžky i taláry rychle odložili, snad aby se pod nimi nepotili a nepáchli. Nyní chtěli svým vzezřením sami sebe nebo snad i mne ujišťovat o vážnosti situace.

„Dovolte mi osloviti Jeho Majestát Císařský i vás, velevážený a ctěný páni,“ předstoupil a zvolal mladičkový písař Janeček, jenž tu byl na zaučenou, „na vaše příkázání se poslušně dostavil rybníční hajný Jožík, řečený Bukovský.“

Jako na povel a jako jeden muž otočili mohutné hlavy k mé osobě.

„Toho jsme si povšimli sami, že vešel Bukovský, chop se pera, Janečku, a piš, čeho bude třeba,“ zabručel ze svého křesla purkmistr, zatímco JMC královský rychtář i syndik mlčeli, z čehož jsem vyrozuměl, že obvykle vyrovnaný Václav Hruža je kupodivu podrážděný a poradu že bude řídit on. „Hlavně mlč, mládenče, a nezdržuj nás řečičkami!“

Nejmladší písař Janeček se poslušně odplížil zpátky ke svému stolci.

Smekl jsem klobouk a beze slova se všem hluboce uklonil.

„Bukovský,“ oslovil mě purkmistr, ctěný pan Václav Hruža, „víš nebo tušíš, k čemu jsme tě povolali?“

„Nevím a netuším, ctěný pane.“

¹⁶ Alonžka (hist.) – barokní paruka, vysoce vyčesaná, s loknami splývajícími na ramena

Jeden z konšelů nevěřičně zasyčel. „Ale jdi, Bukovský!“

„Ne, ne, ne,“ zamával purkmistr nesouhlasně rukou, „kdežpak, souse, to je moc dobře, že Bukovský nic netuší! Alespoň se to ještě nerozkecalo.“ Znovu pohlédl na mne. „Nuže, co nám přesto povíš?“

„Věřím, ctění páni,“ blábolil jsem, co mi zrovna slina přinesla na jazyk, neboť mě naprosto mójelo, oč tu kráčí, „že se zachovám správně, udržím mlčení a k vaší libosti učiním, čeho jest zapotřebí.“

„Hahaha, Bukovský, kdyby o nic nešlo, tak bys mě tou svou pokorou rozesmál,“ zahalasil s předstíraným chechotem ctěný pan Václav Hruža. „Poníženost si schovej na příhodnější dobu, třeba až něco pokazíš.“ Purkmistr se otočil k syndikovi. „Nuže, Jakube, nejdřív ze všeho musíme Bukovského zasněžit do věci, jež se přihodila včera na území a pozemcích patřících městu. Všechno mu srozumitelně přečti z dnešního zápisu a prozrad' i rozhodnutí JMC královského rychtáře.“

Starší písař syndik vstal unaveně od stolu. „Mám opakovat, co se včera přihodilo?“

„Bohužel,“ ušklíbl se purkmistr, „opakuj to třeba do omrzení, Jakube.“

Syndik se nadýchl. „Nuže, včera do Pelhřimova přispěchal Kumžák, krčmář z Rynárce,“ spustil přerývanou řečí, „že prý se nějaká bába vydala na chrástí do lesa... Šla po cestě, co tudy vede k Horní Cerekvici... Tam narazila na hromadu zmordovaných duší...“

„Upřesni to!“

„Ležely tam mrtvoly nějakých knapů...¹⁷ Mrtvý zůstal i jejich pán... Skonal na kozlíku opuštěného povozu... Ještě s volky v zápřahu.“ Nebyl asi zvyklý hovořit souvisle, pomáhal si rukama a velkými gesty. „Všude vůkol se povalovaly rozházené koše, truhly a zbraně... Meče, píky, pistole a hlavně předměty... Ze zlata a stříbra... Bába se dušovala, že poklad... A taky se tam popásali a pobíhali osedlaní koně bez jezdců... Bába, toť se ví, vyděšená letěla to udat do Rynárce a sehnala krčmáře Kumžáka.“

¹⁷ Knap (hist.) – ve starších dobách zbrojnoš, ale rovněž i tovaryš

„Kumžák mi dluží fůru sena,“ postěžoval si jeden z konšelů.

„Sousedě, to sem teď nepatří,“ napomenul konšela purkmistr, „a ty, Jakube, pokračuj!“

„No a ten Kumžák se rozeběhl do lesa přesvědčit se, jestli ta bába neměla jenom nějaké vidění,“ pokračoval syndik, „jenomže tam uviděl všechno a přesně tak, jak mu to stará ženská vypověděla... Sedl hned na koně, přikvačil do města, vše udal našemu městskému rychtáři.“ Odmlčel se.

„Nu, jen pokračuj, Jakube,“ pobídl ho purkmistr s jakousi trpkostí.

„Městský rychtář odmítl vzít na vědomí takové oznámení,“ odkašlal si v rozpacích syndik, „protože on se stará pouze o věci... o tento, však víte,“ znovu si odkašlal, zatvářil se jak boží umučení a pohlédl na mne. „Znáš to, Bukovský, vid?“

„Myslím, že znám.“

„Tak pověz, víš-li, co mám na mysli.“

Konšelé viditelně zpozorněli. Jeden se neudržel a vyprskl, jiný se zase jízlivě culil. Bylo mi jasné, co se ode mne čeká. Chtěli, abych nahlas a před městskou radou připomněl veřejné tajemství, že pomocník Mušketýr se velmi rád a často napije. Sám městský rychtář že se těší příbuzenstvím s purkmistrem a drží nad pomocníkem ochrannou ruku. Vědělo se, že ctěný pan Václav Hruza nese tuhle přízeň velmi těžce a uvítal by, kdybych se místa pomocníka ujal právě já. A nyní cíhali, jak se s tou ošidnou otázkou vypořádám.

Odověděl jsem opatrně. „Městský rychtář ab antiquo¹⁸ se tou věcí zabývat nemusí. Po právu usus cotidianus¹⁹ se ho totiž týkají pouze ty události, jež se přihodí uvnitř hradeb. O činy za hradbami města se musí postarat jeho pomocník.“

„Bravo!“ kývl syndik a neubránil se usmání jedním koutkem úst. „Městský rychtář akorát odkázal rynáreckého Kumžáka na pomocníka. Jenže Mušketýr nebyl k dosažení. Honil nějakého cizoložníka

¹⁸ Ab antiquo (lat.) – od nepaměti

¹⁹ Usus cotidianus (lat.) – zvyklost, každodenní praxe

kamsi až ke Skryšovu. Když se Mušketýr vrátil, byla už tma, a přestože ho městský rychtář nenutil, aby se k Rynárci vydal v noci, sebral se, vzal s sebou knapy s loučemi...“

„S loučemi? Jak to?“ přerušil rozčileně výklad jeden z konšelů. „Ve městě je zapovězeno chodit s otevřeným ohněm. Už dobře patnáct let se to nesmí. Musí se chodit se zavřenou lucernou.“

„Louče zapálili jistě až za branou,“ poznamenal syndik, „a Mušketýr se vydal k Rynárci.“

„A teď řekni, Jakube, co tam shledal.“

„Opuštěný vůz... Všude poházené vyprázdňené koše a truhly... Nebyli tam žádní volci ani koně... Nikde neležela žádná zbroj, natož předměty ze zlata či stříbra...“

Řeč lezla ze syndika jak blechy z chlupaté houně. „A mrtvoly?“ odvážil jsem se zeptat.

„Byly bez oděvu,“ pravil syndik tiše a sklopil oči, „jak je nebeský Pán stvořil.“

Všichni se pokřižovali.

Po zděšené chvilce ticha se ozval sám královský rychtář, ctěný pan Matěj Klokotský. „Nemůže to vše býti tak, že o pokladu si ta popletená bába všechno vymyslela?“

„Kdepak,“ odbyl jeho pochybnost purkmistr, „její nález přece potvrdil krčmář Kumžák. Všechny drahocennosti někdo vybral.“

„Kdo?“ zeptal se královský rychtář.

„Jak to můžu vědět?“ odsekl purkmistr. „Lapky něco vyplašilo. Třeba jejich řádění přerušila bába s Kumžákem. Zlosyni se vrátili pro kořist, až když se vzduch opětovně vyčistil. Zkrátka, než se pelhřimovští rychtáři uráčili zvednout zadky a vydali se k Rynárci, aby věc řádně vyšetřili a pohlídali, tak všechno zboží zmizelo. Zůstal akorát vyprázdňený vůz.“ Purkmistr se odmlčel, ostatní neříkali rovněž nic.

Všichni se na mě tázavě zahleděli.

Ani jsem necekl.

Purkmistr, ctěný pan Václav Hrůza, jemuž to ticho bylo trapné, si odkašlal. „Copak na to povíš, Bukovský?“ zeptal se.

„Co si přejete slyšet, ctěný pane?“

„Co, co, co?“ opakoval s mírnou podrážděností. „To dá rozum, co! Jestli se té záležitosti ujmeš. Mušketyr raději není k mání a honí si poberty slepic. Městský rychtář má dost svých starostí v Pelhřimově; nechci, aby opouštěl město. Tudíž jsi byl předvolán před městskou radu ty. Shodla se, aby JMC královský rychtář jmenoval tebe.“

„Co prosím?“

„Nerozumíš, Bukovský? Nebudeš žádným pomocníkem městského rychtáře, budeš něčím mnohem víc.“ Úmyslně se odmlčel, tvářil se šibalsky a ukázal na královského rychtáře. „Budeš auxiliatorem!²⁰ Řeceno po našem: budeš pomocníkem samotného JMC královského rychtáře.“

Znovu jsem blekotal. „Takové cti si velice považují.“

„Není to samozřejmě natrvalo, což je ti doufám jasné?“

„Rozumím, ctěný pane.“

V ctihodné radě to zaznělo uznalým a pochvalným mrmláním. „Městská rada rozhodla, aby ses odpovídal mně, to kvůli zjednodušení, nechceme průtahy,“ doplnil se purkmistr. „Chci slyšet, zdali místo byt' dočasně přijímáš a zmíněné věci i jejího šetření se ujímáš?“

„Neračte se hořšit, ctěný pane,“ řekl jsem, „potřebuji nejprve slyšet od vás a od ctihodné rady, proč se toho mám ujmout zrovna já.“

V ctihodné radě to zahučelo pohoršeným údivem. Páni uhnuli ze mne pohledem, zahleděli se na purkmistra. „Proč?“ ozval se purkmistr pan Václav Hruža, tentokrát přísně. „Posedla tě snad pýcha? Chceš slyšet z našich úst, že vysoce ctíme tvou školu ze Želiva? Že uznáváme tvoje znalosti? Toužíš si i od nás vyslechnout, jak šikovně zacházíš s rapírem, jak dobře rozumíš latinsky, německy – a já nevím, co všechno ještě dovedeš? Chceš to vážně slyšet?“

„Nemám zapotřebí to slyšet, ctěný pane.“

„Věříme ti, to je celé. Jen tě žádáme, abys pachatele hrůzného zločinu dopadl a zabil, anebo dovedl do lochu k náležitému potrestání.“

²⁰ Auxiliator (z lat.) – pomocník

U stolu jeden z konšelů horlivě zvedl pravici. „Je třeba říci, že Bukovský by neměl lapky toliko dopadnout či usmrtit. Očekáváme především, že lup vrátí královskému městu jako právem daný nález.“

„To se přece rozumí samo sebou,“ pravil na to purkmistr a znovu se obrátil k mé osobě. „Je na tobě, Bukovský, aby sis stanovil podmínky.“

Slova purkmistra mě znepokojila. „Přejete si, abych je dopadl zcela sám?“

„Čekám na ty podmínky, Bukovský!“

„Chtěl bych se nejdřív podívat na místo přepadení,“ řekl jsem.

„Nic tam neuvidíš,“ vmísil se syndik, „mrtvoly včera odvezli v kupcově povoze do městské márnice.“

„Co je se zvířaty?“

„Volské spřežení zmizelo se všemi věcmi z vozu.“

„A koně?“

„Jednoho chytil hned rynárecký krčmář Kumžák, druhého už rovněž objevil, a jestli tam byl i třetí kůň, nevíme,“ odpovídal syndik netrpělivě. „Nechceš se radši podívat do márnice na oběti?“

Rovnal jsem si všechno v hlavě. „Mrtví nikam neutečou, ctěný pane,“

Pánové byli však nedočkaví a opět mrmlali. „Tak co, Bukovský?“ vyzval mě purkmistr netrpělivě.

„Rád bych se na místo přepadení vypravil ještě dnes.“

„Tvrdohlavý jako vždycky,“ uchechl se purkmistr. „Chceš ještě něco?“

„Prosím o jednoho maníka, můžete-li ovšem ve městě někoho postrádat, aby mě do lesa doprovodil, kdyby vznikla potřeba vyslat k vám posla.“

„Pan syndik ti někoho určí,“ přikázal purkmistr, „a co bys chtěl ještě?“

„Tušíme, že oběti mířily od Pelhřimova k Horní Cerekvici...“

„A to znamená co?“

„Znamená to,“ pokračoval jsem, „že těžký povoz tažený volským spřežením, doprovázený ozbrojenými jezdci musel projet Pelhřimovem anebo město těsně minul.“

„Proč to připomínáš, Bukovský?“

„Někdo si jich včera mohl povšimnout a bylo by moudré vyslat čtvrtníky²¹, aby se vydali poptávat, jestli povoz s doprovodem někdo nezahlédl.“

„I to zařídí pan syndik,“ rozhodl ctěný pan purkmistr.

Syndik kývl na mladičkého písaře. „Zapiš to, Janečku, a neprodleně všechno zaříd!“

Mně purkmistr pohrozil ukazovákem. „Hrome, Bukovský, pořád jsem neslyšel tvoje podmínky.“

„Ctěný pane,“ řekl jsem, „zítra vám sdělím, co si o celé věci myslím.“

„Zítra tě budu čekat, Bukovský,“ prohlásil, jako by ani nepředpokládal jinou odpověď. Rozhlédl se po konšelech. Nikdo se nehlásil. „Tady máš na to pověření glejt,“ podával mi potvrzení smotané do ruličky, opatřené pečeti, což znamenalo, že to měli připravené před mým příjezdem.

Zastrčil jsem ruličku do manžety rukávu. „Děkuji vám, ctěný pane!“

„Dobrá,“ zavrčel ctěný pan purkmistr Václav Hružka, „to je všechno.“

JMC královský rychtář pan Matěj Klokotský povstal, rukou pozvedl právo²², připomínající spíš dřevěné kladívko. „Končím zasedání městské rady, ať se stane, co má se stát!“ Klepl dřevěným právem na desku stolu.

Slyšení skončilo.

Písař Janeček se horlivě vrhl ke dveřím a zmizel. Konšelé se začali hlučně bavit, svlékali taláry, odkládali paruky. Mé úklony na rozloučenou si už nikdo nevsímal.

U radničního vchodu přešlapovali městský rychtář a jeho pomocník. „Říkal písař Janeček, že purkmistr si přál, abych tu na tebe

²¹ Čtvrtníci (hist.) – pomocníci rychtáře, kteří dbali na pořádek v jednotlivých městských čtvrtích

²² Právo (hist.) – znak rychtářského postavení

počkal a poslechl tě,“ sdělil mi městský rychtář bez nadšení. „Máš ke mně ještě něco dalšího než to, že mám rozeslat čtvrtníky, aby se poptali po cizím povozu s doprovodem?“

„Nemám k vám nic dalšího, rychtáři,“ řekl jsem.

„Tomu jsem rád,“ pravil městský rychtář, ťukl si prstem do klobouku a vyšel z radnice ven.

Chtěl jsem vyjít za ním, pomocník městského rychtáře Mušketýr mi však zastoupil mezi dveřmi cestu. „Nemysli si, Bukovský, že dostaneš odměnou moje místo.“

Přistoupil jsem k němu. „Nic takového si nemyslím, a ty bys měl vědět, že to místo jsem odmítl už dobře před půl rokem, když za tebe hledali náhradu.“

„Jak to?“ znejistěl. „O tom nic nevím, Bukovský.“

„Celý týden tě nemohli probrat z truňku, byls pro smích celému městu.“

„Probral jsem se přeci,“ nasupil se, „od té doby jsem se nenapil a nedovedeš si představit, co rychta obnáší. Často nevím, kde mi hlava stojí. Od rána do noci musím řešit všemožný hříchy. Lidi chlastají, řvou pod okny, rvou se, ničí cizí zboží, kálí i na rynku, kradou, šidí při kartách, smilní, cizoloží ...“ Došel mu dech, málem se rozplakal.

„Uklidni se, Mušketýre,“ zarazil jsem ho. „JMC královský rychtář, ctěný pan Matěj Klokotský mě ustanovil svým auxiliátorem. Tvých povinností se to nedotýká. Možná, že tě požádám o výpomoc, zatím toho ale nemám zapotřebí.“

Zarazil se a v rozpacích přešlápl. „Vážně seš auxiliátor jáemcé?“

„Chceš ještě něco?“

„Vím, kam míříš,“ přivřel oči, „děláš si čáku na zlato, co tam viděli Kumžák a ta bába. Chceš z toho něco utrhnout pro sebe.“

Zadíval jsem se pozorněji a viděl v přivřených očích dychtivost. „O tohle ti jde. Víš co, Mušketýre? Zopakuješ tahle slova před panem purkmistrem.“

„Hovno,“ přešlápl opět z nohy na nohu, zamračeně se otočil a bez pozdravu odešel kamsi do budovy.

Ve dveřích vchodu se objevil udýchaný Janeček. „Ius vitae necisque²³ se nyní nachází zcela ve vašich rukou.“

„Nepřehánějte, Janečku!“

„Taková jest pravda,“ sdělil mi slavnostně písař, „ita voluerunt, ita factum est.“²⁴ Před radnicí čeká maník, jenž vám má býti takříkajíc k ruce.“

Venku postával štolba a vši silou držel otěže mého hřebce Avara, jenž se mu trošku vzpíral. Stál tam rovněž starý servus pana Václava Hrůzy. „Tebe mi určili k ruce?“ ujistil jsem se překvapeně.

„Nikoho jinýho nesehnali,“ zubil se zbylým párem zubů, „berete mě, zemane?“

„Zbraň máš?“

„Nosím tesák a pán si přál, abych v brašně vláčel na cesty jeho pistoli, jenže ji nemám naládovanou. Koně jsem si vzal čerstvého, abych vás nezdržoval.“

„Jak ti vlastně říkají?“ zeptal jsem se.

„Pokřtěnej jsem Matouš, po tátově řemesle mi říkají Antoušek. Rozumíte? Je to stejný, jako by říkali Ras nebo Pohodný. Táta zabíjel vztekly psy, poraněný koně a churavej dobytek, jenže já na takový řemeslo nemám národu...“

Přerušil jsem mu výklad. „Matouš postačí,“ převzal jsem otěže hřebce a vylezl do sedla, „a při první příležitosti si tu pistoli nabij.“

Nasedl rovněž. „Jsem připravenej, zemane.“

„V bráně se zastavíme i pro mou pistoli, Matouši, a vyrazíme.“

Na věžních zvonech odbíjel městský hlásný poledne.

²³ Ius vitae necisque (lat.) – Právo nad životem a smrtí

²⁴ Ita voluerunt, ita factum est (lat.) – tak to chtěli, tak se stalo

Kapitola druhá

Úděl

Lucas Schmied osiřel v necelých šestnácti letech. Stalo se to zcela jinde a o řadu let dříve, než mě povolali do města, abych se ujal pátrání po odcizeném zboží přepadeného kupce, leč má to přímou souvislost s příběhem, jež tu popisuji.

Osudu své rodiny unikl chlapec náhodou. Ve chvíli požáru rodného stavení pásl krávy.

S dalšími chlapci z vesnice Niederthalheimu odehnal svých pár kusů do vzdálenějších kopců. Několik týdnů nespadla z nebe ani kapička, ale tady byla tráva štavnatá a pod skalou vyvěral pramen. Aby se nezdržovali hnaním stáda na noc zpátky do vsi, přenocovali na místě. Bavili se všelijak, nejraději pak tím, že napodobovali zpěv ptáků a považovali za nesmírné vítězství, když jim skuteční lesní zpěváčci odpovídali. Spávali pod širým nebem, nyní však přes den zalézali do stínu pod prostý přístřešek z chvojí.

Bylo neobyčejně horké léto. Onoho roku soužila Horní Rakousy strašlivá vedra. Trpěly veškeré živé duše, strádala zvířata, ptactvo utichlo, rostliny usychaly. Ve vyschlých potocích zůstaly sem tam močály, spíš to byla kaliště a špinavé louže plné hmyzích larev. Z louží vytékaly čurky odporné kalné vody. Studny byly téměř vyčerpány.

Osudného rána probudil Lucase jakýsi povyk. Do stráně pádil neosedlaný kůň s dívkou na hřbetě. „Naše vesnice hoří!“ křičelo děvče už z dálky. Lucas v ní poznal Hildu, stejně starou dceru jejich souseda. „Poslali mě, abych vyřídila, že se nemáte vracet!“ zvolala na pasáčky. „Máte zůstat u dobytka, dokud vám nevzkážou.“

Sotva probuzení chlapci vyskočili z ležení a hnali se na vrchol stráně, odkud se dalo vytušit, kde v údolí leží vesnice. Teprve nyní se opravdu polekali. Z míst jejich domovů stoupal hustý černý dým. „Jak se to přihodilo?“ ptali se vyděšení chlapci.

„Nikdo neví,“ odpověděla Hilda, „ale říká se, že v noci začalo hořet u Schmiedů v kovárně, a odtud přeskočily jiskry na sousední chalupy.“

Lucase ta zpráva vyděsila. „Nestalo se nic našim?“

Hilda se na hochy dlouze zadívala, pak sklopila oči.

„Jsou naživu?“

Dívka neodpověděla.

„Tak mluv, propána!“ vyhrkl chlapec v úzkosti.

„Pojď, vyskoč na koně a chyt se mě,“ řekla Hilda místo odpovědi a napráhla ruku, aby mu pomohla vyškrábat se na koňský hřbet, „vezmu tě dolů.“ Lucas vylezl na koně, objal dívku kolem pasu, aby se přidržel. Hilda se rozhlédla po ostatních chlapcích, kteří ji obstoupili. „Nemusíte se bát a nedělejte si starosti,“ řekla jim, aby je uklidnila, „hodně zboží zničil oheň, vašim se naštěstí podařilo opustit chalupy včas.“

„A co zvířata?“ zeptal se kdosi ustrašeně.

„Koně vyvedli, holubi ulétli, z kurníků utekly slepice a dobytek je přece tady s vámi,“ odpověděla Hilda a pobídla patami koně do klusu.

Lucas se na nic neptal, ve zlém tušení polykal slzy.

„Pláčeš?“ zeptala se Hilda chlapce za svými zády.

„Nemůžu to nijak zarazit,“ vzlykl Lucas.

„Jen plač a nic nepřemáhej,“ pravila dívka.

Potom už po celou cestu nepromluvili.

Z vesnice zbylo obrovské spáleniště. Několik chalup, zejména takových, které byly postaveny z kamene a stály na okrajích v návětrné straně, zůstalo sice ohněm nedotčených, nicméně dílo zkázy ve vsi bylo nesmírné. Spáleništěm bloudili lidé s propálenými oděvy. Naříkali. Nosili putny s trochou vody ve snaze uhasit doutnající zbytky budov, stodol a chlévů. Při pohledu na Lucase zůstávali stát. S tvářemi zčernalými sazemi a zavalenými smutkem hleděli na chlapce. Ženy se křížovaly a spínaly dlaně k modlitbě.

Ze Schmiedovy chalupy a kovárny nezbylo nic.

Lucas se svezl z koně. Zůstal bezradně stát u spáleniště. Nebyl schopný se nějak pohnout, nedokázal udělat sebemenší krok, odpovědět jediným slovem na příval hlasů, jimiž ho sousedé zahrnují ve snaze o útěchu. Někdo mu poklepal na rameno.

„Dovnitř raději nechoď, Lucasi, co se dalo zachránit, to jsme vynesli,“ sdělil mu Bürgermeister²⁵, otec Hildy, jenž vykonával

²⁵ Bürgermeister (něm.) – purkmistr, později i starosta (v textu užívaný výraz spíše jako příjmení či přezdívka)

ve vesnici rychtářské povinnosti. „Moc toho není, trocha hliněného nádobí, kovadliny, nějaké nářadí ze železa a tak.“

„A co naši?“ zmohl se na jedinou otázku.

„Už jsme je vytáhli; pantátu i panímámu. I tvou sestřičku. Všechny v jedné truhličce. Teda to, co z nich zbylo. Nevíme sice, co patří ke komu, ale podle počtu hlav jsme posbírali a uložili celou rodinu.“

„Zůstali tam všichni?“

„Všichni,“ řekl, „a může-li ti být útěchou, věř, že nikdo netrpěl.“
Bürgermeister ho vzal pod paži. „Oheň je překvapil ve spánku. Kouř je omámil a udusil dřív, než se jich zmocnily plameny.“

„Jak tohle víte?“

„Být to jinak, jistě by se někomu podařilo opustit dům,“ řekl Bürgermeister a ukázal na truhlu. „Chceš se podívat?“

„Nechci je vidět,“ vykřikl Lucas a odstrkoval Bürgermeisterovi ruku, „prosím vás, nechte tu truhlu zavřenou!“

„Jak chceš, Lucasi,“ řekl Bürgermeister a pustil chlapce. „V Linci máš strýce, není-liž pravda?“

„Jo, bratra mojí matky.“

„Slyšel jsem kdysi od tvé maminky, že tě pokřtili po něm.“

„Snad, ale za kmotra prej mi nebyl.“

„A ještě se mu říká Gürtler²⁶, vidí?“

„Myslím, že se mu tak říká dávno. Dědova rodina dělala pasířinu, ale většinu z nich umožnila černá nemoc.“

„Poslal jsem do Lince vzkaz po formanovi,“ řekl Bürgermeister. „Strýc je stále pasíř a zámožný člověk, pravda?“

„Slyšel jsem to,“ kývl Lucas a nemohl spustit oči z ruin domova, „strýc nás nenavštěvoval.“

„Ani vy jeho ve městě?“

„Naši za ním nechtěli dolejšat.“

„A proč?“

„Strýček Gürtler měl mamince strašně za zlý, že nezůstala doma a že utekla za nesvobodným kovářem.“

²⁶ Gürtler (něm.) – pasíř (rovněž užívaný výraz jako příjmení či přezdívka)

„Až strýc jako dobrý křesťan shledá, jaké neštěstí potkalo jeho sestru, vezme si synovce k sobě, nu, a taky věřím, že tě vykoupí i z poddanství,“ poklepal mu Bürgemeister znovu na rameno. „Přečkáš u nás, než si pro tebe přijede.“

Lucas Schmied se odmlčel a hleděl na spáleniště. Odvedli ho odtud, až když se notně setmělo. Odmítl vstoupit do cizí světnice a noc strávil za vsí v jednom ze zachovaných seníků. Druhý den oznámil, že se vrátí do kopců pást krávy. Zalezl na pastvině do přístřešku a neopustil jej ani tehdy, když ostatní chlapci odehnali stádo zpátky do vesnice. Celé dny potom pobýval sám. Nosili mu tam jídlo i pití. Teprve za dva měsíce pro něho poslali.

Do vesnice se dostavil jeho strýc, věhlasný pasíř Gürtler.

Palouk nad Rynárcem jsme našli snadno. Po klikatém stoupání ze vsi do kopce se cesta znovu napřímila. Za prvním, již mírným ohybem jsme nejprve spatřili čerstvě poražený strom, jež kdosi odvalil stranou, aby kmen nepřekážel v jízdě. Za ním se rozprostíral rozlehlý palouk, ze všech stran ohraničený hustým mlázím. Seskočili jsme ze sedel.

„Musíme odvést koně stranou,“ řekl jsem, „aby koňská kopyta nepodupala stopy.“

Matouš se ujal koní, nejprve uvázal ke stromu svého. „Nevím, jestli mě ten váš hřebec poslechne,“ pravil s obavou.

„Drž ho dál od valacha,“ varoval jsem ho.

„Jak poroučíte, zeman,“ převzal ode mne Avarovu otěž a postavil se s ním od druhého koně s velkým odstupem.

Přestože půda v době přepadení nebyla příliš rozměklá, nějaké stopy v ní mohly zůstat. Moc z nich nezbylo. Překrývaly je šlépěje pelhřimovských strážců pořádku, kteří odsud odváželi mrtvé muže i vyprázdňený povoz. Bylo ale patrné, kudy vůz tažený sudokopytníky uhýbal před padlým stromem a kde z cesty odbočil. Koleje, jež vytlačila kola v travině i v půdě, zcela na palouku zmizely. Setřely je otisky podrážek obuvi a okovaných kopyt. Objevily se znovu, avšak již bez otisků volských paznehtů, jak Mušketyrovi

knapi odváželi vůz zpátečním směrem. Povož odtáhli pelhřimovští koně.

Pokud se střetnutí s lapky odehrálo v blízkosti vozu, veškeré stopy byly nenávratně zničené. Zaujal mě poražený kmen osiky, ležící nyní podél cesty. Byla nasnadě, že pád stromu narafčili lotři. Nedivil jsem se, že Mušketýrovi, jenž tu byl až za tmy a svítil si loučemi, unikl tenoučký řemínek uvázaný k spodní haluzi padlé osiky. Byl protažený pod nízkou větví vedlejší sosny a dál jej dobře skrývala vysoká travina. Sledoval jsem, kam se řemínek odvine. Vedl do houštiny. Druhý konec byl uvázaný k pružnému kmínku. Skryté místo poskytovalo výhled na palouk. Tady nesporně číhal někdo z ničemu. Větvičky houští, kde vyčkával, byly nejenom polámané, ale i sežehlé; napovídaly, že se střílelo právě odtud. Obešel jsem palouk, nenajdu-li nějaké známky přítomnosti dalších lotrů, ale podobnou skrýš jsem neobjevil. Zato mě zaujal jiný jev.

Z palouku nečekaně vedly další koleje. Zanechal je po sobě mnohem menší vůz. Tažený byl malým koněm nebo oslem. Mířil přímo do hustého mlází. Jako by vozu kdosi prosekával stezku v houští. Stopy napovídaly, že za vozem se prodíralo několik sudokopytníků a houf bosých duší. Unikali tudy lapkové z dohledu používané cesty? Ukradené voly odháněli dost nepohodlně. Lidské šlépěje patřily nejen mužům, ale též menším, ba i malým osobám. Cožpak vyplašené lapky provázely ženy s dětmi?

Připomnělo mi to nepříliš dávnou válku, jež se bolestně dotkla i našeho kraje, kdy za pluky vojsk obvykle pochodovala zadní chasa složená z mrzáků, žen i dětí, aby po bojích odchytávala koně bez jezdců, obírala padlé o všechno, co mělo jakousi cenu, a poté je pohřbívala. Jenomže na tomhle palouku mrtvé oběti nikdo nepohřbil. Stopy vysvětlovaly, proč na nějakou dobu zůstala kořist na palouku. Po přepadení se lapkové patrně vrátili do vzdálenějšího úkrytu pro vlastní vůz a přivolali k nakládání lupy i ostatní členy tlupy. Zanechali palouk opuštěný. V tu chvíli místo zločinu objevila babka s chrastím. Uviděla zboží i mrtvé oběti a stačila ještě přivolat rynáreckého krčmáře Kumžáka.

Vrátil jsem se na palouk.

„Už mám jít za vámi s koňma, zemaně?“ zavolal na mě Matouš z cesty.

„Zatím vydrž,“ odpověděl jsem, „tady nejsi zapotřebí.“

„Váš hřebec sebou pořád trochu cuká.“

„Udržíš ho?“

„Snad udržím.“

„Avar ti nic neprovede, doufám,“ řekl jsem lehkovážně, neboť mě právě cosi v ušlapané trávě zaujalo.

„Já nevím,“ stěžoval si Matouš tlumeným hlasem, aby Avara nepoplašil, „jestli se mi nevytrhne.“

Matouše a koní jsem si už nevšímal, pod ohnutými stébly se totiž cosi běhalo. Rozhrnul jsem trávu. Na zemi ležela plochá kost. Na tom by nebylo nic divného, půda v lese bývá často posetá vybělenými kostmi, jež tu zůstávaly z kořistí šelem a dravých ptáků. Leč tahle kost nebyla obvyklá. Pocházela z lopatky buď většího zvířete strženého medvědem či vlkem, anebo zůstala z člověka. Ani to nebylo ničím výjimečným či zvláštním. Hluboká orba či vývraty v lesích dodnes vydávají pozůstatky po bojích, zrezivělé součásti výzbroje i kosti po obyčejných knechtech²⁷. Mrtvé oficíry odváželi markytáni jejich rodinám domů k pohřbení; dostávali za to štědré peníze. Odkrývají se kostry padlých koní. Špičkou boty jsem kost obrátil. Nemohla na palouku ležet dlouho. Tráva pod ní nebyla slehlá, zažloutlá ani vybělená. Kost sem někdo položil nebo odhodil. Nedaleko od lopatkové kosti ležela jiná, zapadlá mezi stébly. Shýbl jsem se pro ni, a jak jsem dřepěl a rozhlížel se kolem sebe, podobně jako v létě při sbírání hříbků, uviděl jsem další. Nejdřív kus holenní kosti, pak i několik kůstek z prstů a také dolní čelist, sanici. O něco dál ležela rozbitá lebka. Několik úlomků. Podobné pozůstatky znám z kostnice. A na krchově jsem byl párkrát svědkem, jak z hloubi čerstvě vykopaného rovu vytahoval hrobník na boží světlo zbytky koster dávno pohřbených křesťanských duší. Nebylo pochyb, na palouku se

²⁷ Knecht (hist.) – ve starších dobách pěší voják

povalovaly lidské kosti. Zbytky koster byly rozházené. Mnohé z nich nesly čerstvé známky polámání, jako by je někdo roztloukal nebo rozšlapával.

„Přines mi ze sedlové brašny šátek!“ zvolal jsem na Matouše.

„Ale jak to mám udělat, zemaně?“ děsil se stařík. „Abych to dokázal, musel bych pustit z ruky otěže vašeho koníčka. Uteče mi.“

„Dojdu si pro šátek sám,“ přistoupil jsem k Avarovi, jenž radostně zařehotal, neboť se těšil na jízdu. Zbytečně. Do šátku jako do raněčku jsem uložil několik kostí a vydal se vyhledat další.

Mezi stébly neležely pouze kosti a další lebky. Povalovaly se tu i velice staré, rzi pođobané hřeby, kusy tkaniv s dávno zaschlou krví, úlomky rozdrcených voskových a nečitelných pečeti i kousky dřev proděravělých červotočem. Nezajímaly mě, byť mi vůbec nebylo jasné, kde se to tu vzalo. Netušil jsem, kolik věcí se dá nalézt na neobdělávaném pozemku. Tyhle věci tu mohly ležet dlouho před tím, než mě napadlo rozhrnovat stébla a hrabat se v uschlé, ještě nikdy nesečené trávě, abych sbíral lidské kosti. To, co po sobě rozsela válka, jako by nebralo konce ani po létech. Na některých kostech zůstaly pečeti jakoby přilípnuté. To bylo na pováženou a zarazilo mě to mnohem víc.

V jednom místě v odhrnuté trávě se cosi zablýsklo.

Zvedl jsem to. Na dlani mi ležel kousíček zlata. Byla to spíš jakási součástka, nikoliv věc sama o sobě. Patrně jsem držel v ruce úlomek jakéhosi zámečku. Nevelký plíšek se zbytkem pantíků a otvorem uprostřed. Do něj asi obvykle zapadal drobný čep, jak tomu bývá u uzávěrů více rozličných etují. Možná šlo o omylem utržený dílek z předmětů pokladu, o němž mluvila babka z Rynárce a jehož nález potvrdil krčmář Kumžák. Přidal jsem kousíček zlata do rance a ještě dlouho se rozhlížel.

„Našel jste něco, zemaně?“ volal na mě netrpělivě z cesty Matouš.

„Ledacos,“ odpověděl jsem, „ale něco takového, co by vyjevilo, kdo se toho přepadení dopustil, tu nezůstalo.“ Vrátil jsem se k Matoušovi a ke koním.

„Co máte v tom uzlíku, zemaně?“ ukázal Matouš na ranec.

„Několik kusů z lebek a člověčích kostí,“ ukázal jsem mu.

Servus ucukl a pokřižoval se. „Bože můj, kde se tu vzaly kosti z nebožtíků?“

„Nemám zdání, Matouši.“

Servus mi předal otěže. „Radši se vrátíme do města, vidíte, zemané?“

„Ještě ne,“ řekl jsem, „narazil jsem na místo, kudy lapkové unikali z palouku s lupem na voze. Ženou s sebou voly ze spřežení přepadeného povozu, což je při útěku musí hrubě zdržovat.“

Matouš se vylekal. „Chcete se za nimi vydat?“

„Ano, dokud jsou stopy po nich viditelné.“

„Viditelný nebudou dlouho,“ pravil Matouš bez radosti a pohlédl k zamračené obloze, „poněvadž tečka se brzy stmívá. Kdoví, nebudeli sněžit.“

„Nu právě, jestli napadne sníh, nepoznáme směr, kam mají namířeno. Buď rád, Matouši, že jsme nějaké stopy vůbec našli. Nesmíme je ztratit.“

„A kolik myslíte, že těch lotrů je?“

„Podle šlépějí necelý tucet.“

Servus se viditelně vyděsil. „Copak se chcete utkat s tuctem zloduchů?“

„Víc než polovina z nich jsou ženy a děti.“

„I ženský a děti udrží luky a dokážou střílet!“

„Nechci se utkat s přesilou,“ uklidnil jsem ho, popadl Avara za otěže a vydal se pěšky k místu, kudy zmizeli v houštině lapkové. „Potřebujeme přece zjistit, kde lotři sídlí, kde mají útočiště. Brzy uhodí mrazy a někde poblíž musí nutně přezimovat.“

„Pak ale přivoláme posily?“

„To víš, že ano.“

„Co když do tmy nic nezjistíme?“

„Něco se jistě do setmění dozvíme a vrátíme se za světla, ničeho se neboj!“ vnořil jsem se do mlázi s hřebcem Avarem v závěsu na otěžích.

Starý servus cosi zahudral a vydal se za mnou do houštiny. Jeho valach se k nám přidal bez sebemenšího pobídnutí, aniž by se musel

nechat vést za otěže. Přiznávám, že jsem valachovu pokornou poslušnost Matoušovi záviděl, ježto můj hřebec v přítomnosti kohokoli cizího neklidně vyhazoval. Klidně sice snášel blízkost mé osoby, Anežky a našich dětí, neboť ho piplaly odmalička, ale že bych si dovolil pustit jeho otěže? Ani náhodou. Avar prostě nebyl psík.

„Zemane, zanedlouho se začne stmívat!“

„Zbytečně to připomínáš, Matouši,“ řekl jsem, „věřím, že do té doby lapky dohoníme.“

„Mají náskok,“ bručel servus, „víc než celej den, aspoň myslím.“

Větvičky protínající neprošlapanou pěšinu nás šlehalý do tváří. Povrch půdy prorostlý kořeny i skrytým kamením pod kluzkým mechem byl kostrbatý, pro chůzi a pro nohy koní nebezpečný. „Lapkům to nejde tak rychle,“ klidnil jsem ho.

„Nám to taky nejde kalupem,“ nedal se uklidnit Matouš.

„Oproti nám jsou pomalí.“

„I kdež, budou strašně vepředu,“ namítal starý servus purkmistra Hrůzy unaveně, „mají přece kvap ze strachu, jak je potrestá vrchnost za tu hrůzu, co provedli.“

„Nezapomeň, že tudy museli projít jako my. Na rozdíl od nás neměli pěšinu prošlapanou. Ženou čtyři voly, táhnou s sebou ženy, děti. Navíc musí pomáhat tlačit přetížený vůz. Víš, co je přitom hlavní?“

„Co?“

„Netuší, že nás mají za sebou.“

„Tohle všechno jste vyčetl ze stop?“

„Není to nic těžkého.“

Nedal se uklidnit a kabonil se. „Zemane, podle toho, co se o vás povídá, nedáte si pokoj, dokavad zlosyny nesprovedíte ze světa, nemám pravdu?“

„Nesmysl,“ odmítal jsem to strpět a mít pověst zabijáka, „nezabil jsem a ani nezranil nikoho, kdo předtím nezaútočil na mne. Nechtěj, Matouši, abych donekonečna opakoval, že musíme zjistit, kudy a kam se lapkové ubírají. Jinak ztratíme i poslední zbytky stop.“

Chvilí jsme pokračovali mlčky v chůzi. Lapky prošlapávanou pěšinu náhle přerušil konec lesa a nedávno zorané pole. Zemina